Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
της 30ής Νοεμβρίου 2023 [1]

Υπόθεση C-409/22

UA
κατά
EUROBANK BULGARIA

[αίτηση του Apelativen sad – Sofia
(εφετείου Σόφιας, Βουλγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων – Υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά – Οδηγία 2007/64/ΕΚ – Έννοια μέσου πληρωμών – Πληρεξούσιο εντολοδόχου ο οποίος ενεργεί εξ ονόματος του δικαιούχου του λογαριασμού – Αντίγραφο του πληρεξουσίου φέρον επισημείωση – Απόδειξη γνησιότητας – Έννοια πράξης πληρωμής – Δικαιώματα και υποχρεώσεις που συνδέονται με την παροχή και τη χρήση υπηρεσιών πληρωμών – Μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής – Ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών»

1. Η οδηγία 2007/64/ΕΚ [2] και η οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 [3], η οποία την αντικατέστησε από τις 13 Ιανουαρίου 2018, ρυθμίζουν την παροχή υπηρεσιών πληρωμών στην εσωτερική αγορά. Η εξέλιξη των συγκεκριμένων υπηρεσιών υπήρξε ραγδαία, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της τεχνολογίας [4].

2. Διάδικοι στη διαφορά της κύριας δίκης στο πλαίσιο της οποίας ανέκυψε η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι βουλγαρική τράπεζα και πελάτης από τον τρεχούμενο λογαριασμό του οποίου πραγματοποιήθηκαν πράξεις διάθεσης χρηματικών ποσών τις οποίες ο πελάτης αρνείται ότι ενέκρινε. Ο πελάτης αξιώνει από την τράπεζα την επιστροφή των χρηματικών ποσών που μεταβιβάστηκαν.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

2 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/ΕΚ (ΕΕ 2007, L 319, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2009, L 187, σ. 5).

3 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ (ΕΕ 2015, L 337, σ. 35).

4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη κινήσει τη διαδικασία επικαιροποίησης της οδηγίας 2015/2366. Βλ. έγγραφο *A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2)*, FISMA/2021/OP/0002.

3. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο θα πρέπει να αποσαφηνίσει τις έννοιες «μέσο πληρωμών» [5] και «εξακρίβωση γνησιότητας» που χρησιμοποιούνται στην οδηγία 2007/64, η οποία εφαρμόζεται ratione temporis στην υπό κρίση υπόθεση.

4. Το Δικαστήριο θα πρέπει επίσης να αναπτύξει περαιτέρω τη νομολογία του, η οποία βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, σχετικά με την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών για μη εγκεκριμένες από τους χρήστες πράξεις πληρωμής.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης: Η οδηγία 2007/64

5. Το άρθρο 4, σημεία 19 και 23, ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

19) “εξακρίβωση γνησιότητας”: η διαδικασία που επιτρέπει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών να επαληθεύει τη χρήση συγκεκριμένου μέσου πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων των εξατομικευμένων στοιχείων ασφάλειάς του·

[…]

23) “μέσο πληρωμών”: κάθε εξατομικευμένος μηχανισμός ή/και σειρά διαδικασιών που έχει συμφωνηθεί μεταξύ του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και τα οποία χρησιμοποιεί ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών προκειμένου να κινήσει εντολή πληρωμής».

6. Κατά το άρθρο 54 («Συγκατάθεση και άρση της συγκατάθεσης»):

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πράξη πληρωμής να θεωρείται εγκεκριμένη μόνον εάν ο πληρωτής έχει συναινέσει να εκτελεσθεί η πράξη πληρωμής. Η πράξη πληρωμής μπορεί να εγκρίνεται από τον πληρωτή πριν ή, εφόσον έχουν συμφωνήσει ο πληρωτής και ο οικείος του πάροχος υπηρεσιών πληρωμών, μετά την εκτέλεσή της.

2. Η συγκατάθεση για την εκτέλεση μιας πράξης πληρωμής ή μιας σειράς πράξεων πληρωμής δίδεται υπό τη μορφή που συμφωνήθηκε μεταξύ του πληρωτή και του οικείου του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών.

Ελλείψει συγκατάθεσης, η πράξη πληρωμής θεωρείται μη εγκεκριμένη.

3. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί από τον πληρωτή σε οποιαδήποτε στιγμή, αλλά όχι αργότερα από το χρονικό σημείο έναρξης του ανέκκλητου σύμφωνα με το άρθρο 66. Το ίδιο ισχύει και για τη συγκατάθεση που δίδεται για να εκτελεσθεί μια σειρά πράξεων πληρωμής, η

[5] Όσον αφορά τις αμφιβολίες που δημιουργεί η συγκεκριμένη έννοια, βλ. έγγραφο *Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2)*, EBA/Op/2022/06, της 23ης Ιουνίου 2022, σ. 111 και 112.

οποία μπορεί να ανακληθεί με αποτέλεσμα κάθε μελλοντική πράξη πληρωμής να θεωρείται μη εγκεκριμένη.

4. Η διαδικασία διά της οποίας δίδεται η συγκατάθεση συμφωνείται μεταξύ του πληρωτή και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών.»

7. Το άρθρο 59 («Στοιχεία που τεκμηριώνουν τη γνησιότητα και την εκτέλεση πράξεων πληρωμών») ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τον πάροχο των υπηρεσιών πληρωμών, εφόσον ο χρήστης αρνείται ότι έχει εγκρίνει εκτελεσθείσα πράξη πληρωμής ή ισχυρίζεται ότι η πράξη πληρωμής δεν εκτελέσθηκε σωστά, να αποδεικνύει ότι εξακριβώθηκε η γνησιότητα της πράξης πληρωμής, ότι αυτή καταγράφηκε επακριβώς, καταχωρήθηκε στους λογαριασμούς και δεν επηρεάσθηκε από τεχνική βλάβη ή άλλη δυσλειτουργία.

2. Εάν ένας χρήστης υπηρεσίας πληρωμών αρνείται ότι έχει εγκρίνει εκτελεσθείσα πράξη πληρωμής, η χρήση ενός μέσου πληρωμών που έχει καταγραφεί από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών δεν αποτελεί αναγκαστικά, αφ' εαυτής, επαρκή απόδειξη του ότι ο πληρωτής είχε εγκρίνει την πράξη πληρωμής ή ότι ενήργησε με δόλο ή δεν εκπλήρωσε από πρόθεση ή βαριά αμέλεια μία ή περισσότερες από τις υποχρεώσεις του δυνάμει του άρθρου 56.»

8. Το άρθρο 60 («Ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής») προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, με την επιφύλαξη του άρθρου 58, σε περίπτωση μη εγκεκριμένης πράξης πληρωμής, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή να επιστρέφει αμέσως στον πληρωτή το ποσό της μη εγκεκριμένης πράξης και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να επαναφέρει τον χρεωθέντα λογαριασμό πληρωμών στην κατάσταση που θα βρισκόταν εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί η μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής.

[…]»

9. Το άρθρο 86 («Πλήρης εναρμόνιση») ορίζει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 30 παράγραφος 2, του άρθρου 33, του άρθρου 34 παράγραφος 2, του άρθρου 45 παράγραφος 6, του άρθρου 47 παράγραφος 3, του άρθρου 48 παράγραφος 3, του άρθρου 51 παράγραφος 2, του άρθρου 52 παράγραφος 3, του άρθρου 53 παράγραφος 2, του άρθρου 61 παράγραφος 3, και των άρθρων 72 και 88, εφόσον η παρούσα οδηγία περιλαμβάνει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν διατηρούν ούτε θεσπίζουν άλλες διατάξεις από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.

[…]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών να μην παρεκκλίνουν, εις βάρος των χρηστών των υπηρεσιών πληρωμών, από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας ή αντιστοιχούν προς αυτές, εκτός εάν η δυνατότητα παρέκκλισης προβλέπεται ρητά από την οδηγία.

Ωστόσο, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών μπορούν να αποφασίζουν να προσφέρουν ευνοϊκότερους όρους στους χρήστες των υπηρεσιών πληρωμών.» [6]

Β. Το βουλγαρικό δίκαιο

10. Το άρθρο 75, παράγραφος 2, του Zakon za zadalzheniata i dogovorite (νόμου περί ενοχών και συμβάσεων) ορίζει τα εξής:

«[…]

Ο οφειλέτης απαλλάσσεται εάν εκπληρώσει καλόπιστα υποχρέωση έναντι προσώπου το οποίο, βάσει σαφών περιστάσεων, φαίνεται εξουσιοδοτημένο να δεχθεί την εκπλήρωση. […]».

11. Το άρθρο 57, παράγραφος 1, του Zakon za platezhnite uslugi i platezhnite sistemi (νόμου περί υπηρεσιών πληρωμών και συστημάτων πληρωμών) του 2009 [7] ορίζει τα εξής:

«Σε περίπτωση μη εγκεκριμένης πράξεως πληρωμής, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή επιστρέφει αμέσως στον πληρωτή την αξία της μη εγκεκριμένης πράξεως πληρωμής και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, επαναφέρει τον χρεωθέντα λογαριασμό πληρωμών στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν πριν από την εκτέλεση της μη εγκεκριμένης πράξεως πληρωμής.»

II. Τα πραγματικά περιστατικά, η ένδικη διαφορά και τα προδικαστικά ερωτήματα

12. Αντί να εκθέσει τα πραγματικά περιστατικά που θεωρεί αποδειχθέντα, το αιτούν δικαστήριο παραθέτει, στη διάταξη περί παραπομπής, τα πραγματικά περιστατικά που εξέθεσε έκαστος εκ των διαδίκων. Αυτά έχουν ως ακολούθως.

Α. Τα πραγματικά περιστατικά κατά τον ενάγοντα και εφεσίβλητο (UA)

13. Στις 22 Νοεμβρίου 2017 ο UA και η Eurobank EFG Bulgaria AD (στο εξής: Eurobank) συνήψαν σύμβαση τρεχούμενου λογαριασμού στη Σόφια (Βουλγαρία). Σύμφωνα με τη σύμβαση, η τράπεζα ανέλαβε την υποχρέωση να ανοίξει και να διατηρεί τρεχούμενο λογαριασμό απεριόριστης χρονικής διάρκειας σε ευρώ στο όνομα του UA με σκοπό την παροχή υπηρεσιών πληρωμών. Ο UA μετέφερε στον λογαριασμό, με πλείονα εμβάσματα, συνολικά 999 860 ευρώ.

14. Στις 6 Φεβρουαρίου 2018 ο UA μετέβη στο κατάστημα της τράπεζας με σκοπό να πραγματοποιήσει πράξη στον λογαριασμό του, αλλά υπάλληλος της Eurobank τον ενημέρωσε ότι το υπόλοιπό του ήταν μόλις 16 000 ευρώ.

15. Ο UA υποστηρίζει ότι το γεγονός αυτό τον εξέπληξε και ότι, μετά τις εξηγήσεις που ζήτησε, ο υπάλληλος του παρέδωσε αντίγραφο της κίνησης του λογαριασμού του, από το άνοιγμά του έως τις 6 Φεβρουαρίου 2018.

[6] Το περιεχόμενο των άρθρων που παρατέθηκαν ανωτέρω επαναλαμβάνεται, με λιγοστές τροποποιήσεις, στην οδηγία 2015/2366 με την οποία καταργήθηκε η οδηγία 2007/64.

[7] Που έχει καταργηθεί από τις 6 Μαρτίου 2018, αλλά έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση.

16. Από το ως άνω αντίγραφο, ο UA διαπίστωσε ότι άγνωστο σε αυτόν πρόσωπο, ονόματι MK, είχε προβεί σε διάθεση ποσών από τον λογαριασμό μέσω έξι επιμέρους εντολών εμβάσματος συνολικού ύψους 982 000 ευρώ, χωρίς έγκυρη έγκριση εκ μέρους του UA ως δικαιούχου του λογαριασμού, καθότι ο UA δεν του είχε χορηγήσει καμία εξουσιοδότηση.

17. Ο υπάλληλος της Eurobank εξέθεσε στον UA ότι οι εν λόγω μονομερείς πράξεις διάθεσης είχαν πραγματοποιηθεί από τον MK, ο οποίος εμφανίστηκε ως πληρεξούσιος του καταθέτη και προσκόμισε πληρεξούσιο με ημερομηνία 1η Δεκεμβρίου 2017, επικυρωμένο από Ιταλό συμβολαιογράφο.

18. Ο UA επισήμανε στον υπάλληλο ότι το ως άνω έγγραφο δεν έφερε την υπογραφή του ως εντολέα και έλαβε τα ακόλουθα μέτρα για την προάσπιση των συμφερόντων του: α) στις 6 Μαρτίου 2018 γνωστοποίησε στην Eurobank ότι είχε χωρήσει παράνομη διάθεση χρηματικών ποσών από τον λογαριασμό του, αξιώνοντας την επιστροφή τους· β) στις 8 Μαρτίου 2018 απέστειλε αντίγραφο της γνωστοποίησης στην Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και απηύθυνε γραπτό ερώτημα στον συμβολαιογράφο. Ο συμβολαιογράφος απάντησε στον UA ότι δεν είχε συντάξει ούτε επικυρώσει πληρεξούσιο υπέρ του MK, ότι το πληρεξούσιο ήταν «πλαστό» και ότι είχε ενημερώσει σχετικά τόσο την Eurobank, απαντώντας στο από 20 Φεβρουαρίου 2018 ερώτημά της, όσο και τον συμβολαιογραφικό σύλλογο Μιλάνου (Ιταλία).

Β. Τα πραγματικά περιστατικά κατά την εναγομένη και εκκαλούσα (Eurobank)

19. Η Eurobank δέχεται ότι, στις 22 Νοεμβρίου 2017, ο UA προσήλθε στο κατάστημα της τράπεζας με δύο πρόσωπα ιταλικής ιθαγένειας. Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας, ο υπάλληλος της Eurobank εννόησε ότι ο UA είχε την πρόθεση να χρησιμοποιήσει έναν πληρεξούσιο για να κινεί τον τρεχούμενο λογαριασμό που θα άνοιγε. Ο UA αρνήθηκε τις υπηρεσίες δικτυοτραπεζικής, τις ειδοποιήσεις μέσω SMS και την τραπεζική κάρτα που του προσφέρθηκαν από την τράπεζα.

20. Στις 15 Δεκεμβρίου 2017, πρόσωπο (ο MK) το οποίο εμφανίστηκε ως πληρεξούσιος του UA προσήλθε στο κατάστημα της τράπεζας και επέδειξε στον υπάλληλο της Eurobank αντίγραφο του πληρεξουσίου της 1ης Δεκεμβρίου 2017, που είχε επικυρωθεί από τον Ιταλό συμβολαιογράφο στις 5 Δεκεμβρίου 2017.

21. Η γνησιότητα του αντιγράφου είχε πιστοποιηθεί με επισημείωση και όλα τα έγγραφα είχαν μεταφραστεί από τα ιταλικά στα βουλγαρικά από ορκωτό μεταφραστή. Η πληρεξουσιότητα ήταν ειδική (ρητή) και εξουσιοδοτούσε τον πληρεξούσιο να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον λογαριασμό του UA.

22. Ο MK επέδειξε στον υπάλληλο το επίσημο αντίγραφο του πληρεξουσίου για καθεμία από τις έξι εντολές εμβάσματος.

23. Στις 6 Φεβρουαρίου 2018, ημερομηνία κατά την οποία ο UA έλαβε γνώση των έξι πράξεων διάθεσης χρηματικών ποσών από τον τρεχούμενο λογαριασμό του, δεν ενημέρωσε τους υπαλλήλους της τράπεζας για τις φερόμενες παρατυπίες. Μόλις στις 20 Φεβρουαρίου 2018 ενημέρωσε σχετικά την τράπεζα. Στις 6 Μαρτίου 2018 ο UA προσκόμισε στην τράπεζα έγγραφο με το οποίο γνωστοποιούσε την εκτέλεση των ως άνω παράνομων πράξεων διάθεσης χρηματικών ποσών και απαιτούσε την επιστροφή των ποσών του λογαριασμού του.

24. Η Eurobank δέχεται ότι στις 20 Φεβρουαρίου 2018 υπέβαλε στον συμβολαιογράφο το ερώτημα εάν το πληρεξούσιο της 1ης Δεκεμβρίου 2017 είχε προσκομισθεί και καταχωρηθεί δεόντως στο μητρώο του, αν το επικυρωμένο αντίγραφο του πληρεξουσίου είχε τα ίδια έννομα αποτελέσματα με το πληρεξούσιο και αν η κατάρτιση τέτοιων αντιγράφων ήταν σύμφωνη με τη συνήθη πρακτική, αποστέλλοντάς του σαρωμένο αντίγραφο του εν λόγω εγγράφου. Ο συμβολαιογράφος απάντησε απλώς τα εξής: «Το συνημμένο έγγραφο είναι πλαστό. Μην το χρησιμοποιείτε».

25. Στις 27 Φεβρουαρίου 2018, η Eurobank απέστειλε αίτημα στον αναπληρωτή εισαγγελέα της Ιταλικής Δημοκρατίας ο οποίος, με την υπογραφή του, είχε επικυρώσει το αντίγραφο του επίμαχου πληρεξουσίου, χορηγώντας την επισημείωση της Σύμβασης της Χάγης για την επισημείωση [8]. Η εισαγγελία της Monza (Ιταλία) επιβεβαίωσε ότι η επισημείωση είχε χορηγηθεί στις 12 Δεκεμβρίου 2017, ήτοι επιβεβαίωσε επίσημα ότι «η επισημείωση που επικυρώνει το αντίγραφο του πληρεξουσίου είναι έγκυρη».

Γ. Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων των διαδίκων

26. Κατά τον UA, οι υπάλληλοι της Eurobank ενήργησαν απερίσκεπτα και επέδειξαν βαριά αμέλεια επιτρέποντας σε πρόσωπο χωρίς εξουσία εκπροσώπησης να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον τρεχούμενο λογαριασμό του. Το πληρεξούσιο που προσκομίστηκε έπασχε από τυπικό ελάττωμα και δεν μπορούσε να γίνει δεκτό, καθόσον απουσίαζε η υπογραφή του εντολέα. Επομένως, η Eurobank όφειλε να είχε αρνηθεί να εκτελέσει τις έξι επίμαχες πράξεις.

27. Η Eurobank υποστηρίζει ότι:

– το έγγραφο που επιδείχθηκε είναι αντίγραφο του πληρεξουσίου και όχι το ίδιο το πληρεξούσιο και για τον λόγο αυτόν δεν έφερε την υπογραφή του εντολέα·

– μέσω της επισημείωσης, η αρμόδια ιταλική αρχή επικύρωσε το γνήσιο των υπογραφών και την ταυτότητα των σφραγίδων των εγγράφων, επιβεβαιώνοντας τη συμβολαιογραφική επικύρωση του αντιγράφου του πληρεξουσίου, ήτοι τη γνησιότητα του εγγράφου, και, επομένως, το εν λόγω αντίγραφο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη Βουλγαρία·

– οι έξι πράξεις πληρωμής εκτελέστηκαν υπέρ του καλούμενου «νομιζόμενου πιστωτή» και, σύμφωνα με ρήτρα των γενικών όρων της σύμβασης σχετική με το άρθρο 75, παράγραφος 2, του βουλγαρικού νόμου περί ενοχών και συμβάσεων, «η τράπεζα δεν ευθύνεται για τα ποσά που καταβλήθηκαν και για τις πράξεις διάθεσης που εκτελέσθηκαν βάσει πληρεξουσίου, εάν δεν της έχει κοινοποιηθεί εγγράφως η ανάκληση του πληρεξουσίου και εάν, πριν λάβει την κοινοποίηση, έχει καταβάλει καλόπιστα ποσό σε πρόσωπο που, βάσει σαφών περιστάσεων, φαινόταν ότι δικαιούται να λάβει το ποσό».

[8] Σύμβαση της 5ης Οκτωβρίου 1961 που καταργεί την υποχρέωση επικύρωσης των αλλοδαπών δημόσιων εγγράφων (στο εξής: Σύμβαση για την επισημείωση). Η Σύμβαση, καθώς και τα σχετικά έγγραφα, διατίθενται στον διαδικτυακό τόπο της Συνδιάσκεψης της Χάγης για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο (www.hcch.net), στην ενότητα «Συμβάσεις και άλλα έγγραφα» υποενότητα «Επισημείωση».

Δ. Η ένδικη διαφορά και τα προδικαστικά ερωτήματα

28. Στις 4 Φεβρουαρίου 2019, ο UA άσκησε αγωγή κατά της Eurobank ενώπιον του Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία). Με απόφαση της 13ης Μαΐου 2021, το εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε την αγωγή και διέταξε την Eurobank να επιστρέψει στον UA ποσό 982 000 ευρώ για τις μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμών [9].

29. Η Eurobank άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Apelativen sad – Sofia (εφετείου Σόφιας, Βουλγαρία), το οποίο υποβάλλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αποτελεί το πληρεξούσιο με το οποίο ο πληρεξούσιος διαθέτει, μέσω εντολής πληρωμής, περιουσιακά στοιχεία για λογαριασμό του πληρωτή μέσο πληρωμών κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 23, της [οδηγίας 2007/64];

2) Εντάσσεται η επισημείωση που τίθεται από την αρμόδια αλλοδαπή αρχή δυνάμει της Σύμβασης της Χάγης του 1961 που καταργεί την υποχρέωση επικύρωσης των αλλοδαπών δημόσιων εγγράφων στη διαδικασία εξακρίβωσης της γνησιότητας τόσο του μέσου πληρωμών όσο και της πράξεως πληρωμής κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 19, σε συνδυασμό με το άρθρο 59, παράγραφος 1, της οδηγίας;

3) Εάν το μέσο πληρωμών (συμπεριλαμβανομένου του μέσου με το οποίο τρίτο πρόσωπο εξουσιοδοτείται να προβαίνει σε πράξεις διάθεσης για λογαριασμό του πληρωτή) είναι από τυπικής (εξωτερικής) απόψεως νομότυπο, μπορεί το εθνικό δικαστήριο να δεχθεί ότι η πράξη πληρωμής είναι εγκεκριμένη, δηλαδή ότι ο πληρωτής έχει συναινέσει στην εκτέλεσή της;»

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

30. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Ιουνίου 2022.

31. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν ο UA, η Eurobank, η Βουλγαρική, η Τσεχική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

32. Μετά την υποβολή των παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο συμπλήρωσε τη διάταξή του με ορισμένες πρόσθετες πληροφορίες, μέσω προσθήκης η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Ιανουαρίου 2023.

33. Το Δικαστήριο ζήτησε από τους μετέχοντες στη διαδικασία να διατυπώσουν τις απόψεις τους, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σχετικά με τη λυσιτέλεια των πληροφοριών που περιέχονται στην εν λόγω προσθήκη για τους σκοπούς της απάντησης στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

34. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, που διεξήχθη στις 28 Σεπτεμβρίου 2023, παρέστησαν μόνον η Βουλγαρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή.

[9] Το πρωτοδικείο διέταξε επίσης την τράπεζα να καταβάλει στον UA αποζημίωση ύψους 1 182,40 ευρώ, λόγω υλικής ζημίας, και τόκους ύψους 74 521 ευρώ.

IV. Εκτίμηση

A. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

35. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν «το πληρεξούσιο με το οποίο ο πληρεξούσιος διαθέτει, μέσω εντολής πληρωμής, περιουσιακά στοιχεία για λογαριασμό του πληρωτή» μπορεί να χαρακτηρισθεί *μέσο πληρωμών* κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64.

36. Για τους σκοπούς της οδηγίας 2007/64, το εν λόγω άρθρο 4 περιέχει, μεταξύ άλλων, τους ακόλουθους δύο ορισμούς:

– Ως «μέσο πληρωμών» νοείται «κάθε εξατομικευμένος μηχανισμός ή/και σειρά διαδικασιών που έχει συμφωνηθεί μεταξύ του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και τα οποία χρησιμοποιεί ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών προκειμένου να κινήσει εντολή πληρωμής» (σημείο 23).

– Ως «εντολή πληρωμής» νοείται «κάθε οδηγία εκ μέρους του πληρωτή ή του δικαιούχου προς τον πάροχο των υπηρεσιών πληρωμών με την οποία του ζητείται να εκτελέσει μια πράξη πληρωμής» (σημείο 16).

37. Επομένως, κατά την έννοια της οδηγίας 2007/64, μέσα πληρωμών είναι τόσο τα υλικά μέσα (κάρτες και κινητά τηλέφωνα) όσο και μια *σειρά διαδικασιών* (κωδικοί PIN, κωδικοί TAN, DigiPass, Bizum, όνομα χρήστη/κλειδί κ.λπ.) που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του χρήστη της υπηρεσίας πληρωμών[10] και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών για την έναρξη εντολής πληρωμής.

38. Συγκεκριμένα, ο χρήστης μπορεί να συμφωνήσει με έναν πάροχο υπηρεσιών πληρωμών ότι, μέσω σειράς διαδικασιών που συμφωνούνται μεταξύ τους, θα χρησιμοποιεί τις εν λόγω διαδικασίες για να δώσει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών εντολή να εκτελέσει μια πράξη πληρωμής (διάθεση, μεταβίβαση ή ανάληψη χρηματικών ποσών).

39. Στο άρθρο 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64 χρησιμοποιείται μια ιδιαιτέρως ευρεία έννοια του μέσου πληρωμών και, επομένως, το είδος τεχνολογίας, το μέσο διαβίβασης της εντολής πληρωμής και ο έλεγχος των χαρακτηριστικών ασφάλειας δεν είναι καθοριστικής σημασίας, ακόμη και αν ο χρήστης έχει τον έλεγχο των χαρακτηριστικών ασφάλειας[11].

40. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου[12], τα μέσα πληρωμών μπορεί να είναι:

– εξατομικευμένα, ήτοι μέσα που δίδουν στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών τη δυνατότητα να επαληθεύει ότι η εντολή πληρωμής κινήθηκε από χρήστη ο οποίος έχει εξουσιοδοτηθεί επί τούτου·

[10] Σχετικά με τις έννοιες των υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών, βλ. απόφαση της 11ης Απριλίου 2019, Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação (C-295/18, EU:C:2019:320, σκέψεις 37 έως 48 και 54).

[11] Η ως άνω παρατήρηση συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία «το άρθρο 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64 έχει την έννοια ότι τόσο η διαδικασία εκδόσεως εντολής εμβάσματος μέσω εντύπου μεταφοράς φέροντος την ιδιόχειρη υπογραφή του πληρωτή όσο και η μέσω διαδικτύου διαδικασία εκδόσεως εντολής εμβάσματος συνιστούν μέσα πληρωμών κατά την έννοια της διατάξεως αυτής» (απόφαση της 9ης Απριλίου 2014, T-Mobile Austria, C-616/11, στο εξής: απόφαση T-Mobile Austria, EU:C:2014:242, σκέψεις 29 έως 44).

[12] Απόφαση T-Mobile Austria (σκέψεις 33 και 34) και απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, σκέψεις 69 έως 72).

– μη εξατομικευμένα, ήτοι μέσα στα οποία οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών «δεν υποχρεούνται να εξακριβώσουν τη γνησιότητα της πράξεως, όπως στην περίπτωση την οποία αφορά το άρθρο 59 της προμνησθείσας οδηγίας [2007/64]».

41. Με την απόφαση T-Mobile Austria, το Δικαστήριο αποσαφήνισε την ερμηνεία του άρθρου 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64 λόγω των αποκλίσεων μεταξύ των διαφορετικών γλωσσικών αποδόσεων όσον αφορά τη χρήση του επιθέτου «εξατομικευμένος» σε συνδυασμό με τα συντάγματα «κάθε μηχανισμός» και «σειρά διαδικασιών». Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, για να χαρακτηρισθεί «εξατομικευμένο», ένα μέσο πληρωμών πρέπει να δίδει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών τη δυνατότητα να επαληθεύει ότι η εντολή πληρωμής κινήθηκε από χρήστη ο οποίος έχει εξουσιοδοτηθεί επί τούτου [13].

42. Επομένως, η έννοια του άρθρου 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64 μπορεί να περιλαμβάνει μια *σειρά διαδικασιών* που συμφωνήθηκαν μεταξύ του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη, τις οποίες ο χρήστης χρησιμοποιεί για να κινήσει μια εντολή πληρωμής [14].

43. Στην υπό κρίση υπόθεση, το έγγραφο που προσκομίστηκε στην Eurobank ήταν αντίγραφο του ειδικού (ρητού) πληρεξουσίου, το οποίο είχε δήθεν χορηγηθεί από Ιταλό συμβολαιογράφο και μέσω του οποίου ο UA εξουσιοδοτούσε τον πληρεξούσιο να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον τρεχούμενο λογαριασμό. Το αντίγραφο είχε επικυρωθεί με επισημείωση και είχε μεταφραστεί στη βουλγαρική γλώσσα από ορκωτό μεταφραστή.

44. Κατ' αρχήν, το ειδικό και ρητό πληρεξούσιο το οποίο ο δικαιούχος του λογαριασμού πληρωμής [15] χορηγεί στον πληρεξούσιο, με το οποίο τον εξουσιοδοτεί να εκτελεί πράξεις χρέωσης τραπεζικού λογαριασμού, δεν είναι, με την επιφύλαξη των διευκρινίσεων που ακολουθούν αμέσως μετά, μέσο πληρωμών. Υπ' αυτή την έννοια, το εν λόγω πληρεξούσιο δεν παρέχει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών τη δυνατότητα να επαληθεύσει αν η εντολή πληρωμής κινήθηκε από χρήστη ο οποίος έχει εξουσιοδοτηθεί επί τούτου και δεν είναι μέσο το οποίο τίθεται στη διάθεση του δικαιούχου λογαριασμού πληρωμής από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών.

45. Εντούτοις, όπως προεκτέθηκε, κατά το άρθρο 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64, τα μέσα πληρωμών μπορούν να συνίστανται σε *σειρά διαδικασιών* «που έχει συμφωνηθεί» μεταξύ του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη. Τίποτα δεν εμποδίζει τη συμπερίληψη του πληρεξουσίου στην εν λόγω σειρά διαδικασιών, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση της ύπαρξης προηγούμενης συμφωνίας μεταξύ του δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμής και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών.

46. Κατ' αντιστοιχία προς την απαίτηση αυτή, το άρθρο 54, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2007/64 ορίζει ότι η πράξη πληρωμής θεωρείται εγκεκριμένη μόνον εάν ο πληρωτής έχει συναινέσει να εκτελεσθεί η πράξη πληρωμής και ότι η εν λόγω συγκατάθεση δίδεται υπό τη μορφή που συμφωνήθηκε μεταξύ του πληρωτή και του οικείου του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Ελλείψει συγκατάθεσης, η πράξη πληρωμής θεωρείται μη εγκεκριμένη.

[13] Απόφαση T-Mobile Austria (σκέψεις 31 και 33).

[14] Για παράδειγμα, το Δικαστήριο χαρακτήρισε μη εξατομικευμένο μέσο πληρωμών τη λειτουργία επικοινωνίας κοντινού πεδίου (Near Field Communication, NFC), η οποία κοινώς αποκαλείται «ανέπαφη πληρωμή», των εξατομικευμένων πολυλειτουργικών τραπεζικών καρτών, ενώ οι λοιπές λειτουργίες των εν λόγω καρτών είναι εξατομικευμένα μέσα πληρωμών. Βλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, σκέψη 79), και προτάσεις μου της 30ής Απριλίου 2020, DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:322, σημεία 29 έως 51).

[15] Σχετικά με την έννοια του λογαριασμού πληρωμής του άρθρου 4, σημείο 14, της οδηγίας 2007/64, βλ. απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, ING-DiBa Direktbank Austria (C-191/17, EU:C:2018:809).

47. Επομένως, το κρίσιμο στοιχείο για να απαντηθεί το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι αν υπήρξε όντως τέτοια συμφωνία μεταξύ του χρήστη και του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Προκειμένου να αρθούν οι αμφιβολίες σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, το Apelativen sad – Sofia (εφετείο Σόφιας) εξέθεσε, με την προσθήκη στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ότι η σύμβαση-πλαίσιο [16] μεταξύ της Eurobank και του UA υπόκειται στους γενικούς όρους που έγιναν δεκτοί στις 22 Νοεμβρίου 2017 και περιέχει τις ακόλουθες ρήτρες:

– Κατά τη ρήτρα V.22, ο δικαιούχος του λογαριασμού μπορεί να διαθέτει χρηματικά ποσά ο ίδιος ή μέσω πληρεξουσίου εξουσιοδοτημένου με συμβολαιογραφικώς επικυρωμένο πληρεξούσιο, το οποίο περιέχει ρητή δήλωση βούλησης για την εκτέλεση πράξεων διάθεσης χρηματικών ποσών από τον λογαριασμό πληρωμής. Προκειμένου να επιτρέπεται η διάθεση χρηματικών ποσών μέσω πληρεξουσίου, ο πληρεξούσιος πρέπει να προσκομίζει το *πρωτότυπο πληρεξούσιο* και έγκυρο δελτίο ταυτότητας·

– Κατά τη ρήτρα V.25, η τράπεζα ελέγχει, από τυπικής απόψεως, τα πληρεξούσια που της προσκομίζονται και τις υπογραφές τους.

48. Φαίνεται, επομένως, ότι υπήρξε *συμφωνία* μεταξύ του UA (ως δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμής) και της Eurobank (ως παρόχου υπηρεσιών πληρωμών), στην οποία προβλεπόταν η δυνατότητα χρησιμοποίησης του συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου για τη διάθεση χρηματικών ποσών από τον λογαριασμό. Η σύμβαση που συνήφθη από τα μέρη προέβλεπε, προς τούτο, ένα σύνολο ενεργειών (διαδικασία) απαραίτητων για την εκτέλεση –από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών– της εντολής πληρωμής που αποδίδεται στον χρήστη.

49. Από την άποψη αυτή, μπορεί να γίνει δεκτό ότι, με το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, ο δικαιούχος του λογαριασμού πληρωμής δηλώνει, εμμέσως, στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών τη βούλησή του να πραγματοποιεί πράξεις πληρωμών χρησιμοποιώντας τα χρηματικά ποσά του λογαριασμού πληρωμής. Επομένως, το συγκεκριμένο είδος πληρεξουσίου αποτελεί το *αρχικό* στοιχείο της σειράς διαδικασιών «που έχει συμφωνηθεί» μεταξύ του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη για την εκτέλεση εντολής πληρωμής.

50. Στον ίδιο βαθμό, το πληρεξούσιο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μη εξατομικευμένο (έμμεσο [17], τρόπον τινά) μέσο πληρωμών, καθότι ο πληρεξούσιος μπορεί να κινεί τον λογαριασμό πληρωμών επιδεικνύοντας το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο ή δεόντως επικυρωμένο αντίγραφό του, χωρίς να απαιτείται να προσκομίζει εντολή εμβάσματος υπογεγραμμένη ιδιοχείρως από τον δικαιούχο του λογαριασμού. Εάν απαιτούνταν τέτοια ιδιόχειρη εντολή του δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμών, το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο για τη διαχείριση του εν λόγω λογαριασμού θα καθίστατο άνευ αντικειμένου, καθόσον ο δικαιούχος του λογαριασμού θα έπρεπε πάντοτε να πραγματοποιεί τις πράξεις και να τις επικυρώνει με την υπογραφή του.

[16] Κατά το άρθρο 4, σημείο 12, της οδηγίας 2007/64, ως «σύμβαση-πλαίσιο» νοείται «σύμβαση υπηρεσιών πληρωμών που διέπει τη μελλοντική εκτέλεση ατομικών και διαδοχικών πράξεων πληρωμών και η οποία μπορεί να περιλαμβάνει την υποχρέωση και τους όρους σύστασης λογαριασμού πληρωμών».

[17] Στην απόφαση T-Mobile Austria (σκέψη 39) μνημονεύεται μια από τις συνηθέστερες περιπτώσεις εξατομικευμένου μέσου πληρωμών: «η έκδοση τέτοιας διαταγής εμβάσματος προϋποθέτει, κατά κανόνα, ότι ο πληρωτής καταθέτει στο πιστωτικό ίδρυμα δείγμα της ιδιόχειρης υπογραφής του κατά το άνοιγμα του λογαριασμού πληρωμών, ότι χρησιμοποιεί προκαθορισμένα έντυπα εμβάσματος και ότι τα υπογράφει ιδιοχείρως. Το προμνησθέν πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να προβαίνει σε εξακρίβωση της γνησιότητας της εντολής πληρωμής, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 19, της [οδηγίας 2007/64], συγκρίνοντας την επί του εντύπου εμβάσματος ιδιοχείρως τεθείσα υπογραφή με το δείγμα ιδιόχειρης υπογραφής που κατέθεσε προηγουμένως ο πληρωτής».

51. Είναι αληθές ότι το πληρεξούσιο δεν εκδίδεται από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών, αλλά από τον δικαιούχο του λογαριασμού υπέρ τρίτου, προκειμένου αυτός να δίνει εντολή για την εκτέλεση πράξεων πληρωμών στο όνομα του δικαιούχου. Η εν λόγω περίσταση δεν εμποδίζει, όμως, να θεωρηθεί το πληρεξούσιο στοιχείο της σειράς διαδικασιών που έχει συμφωνηθεί από τα μέρη, η οποία συνιστά το μέσο πληρωμών. Στο ίδιο πνεύμα, έμβασμα για το οποίο δόθηκε αυτοπρόσωπη εντολή στο κατάστημα της τράπεζας, μέσω ιδιόχειρης εντολής του δικαιούχου του λογαριασμού, είναι επίσης μέσο πληρωμών, μολονότι δεν έχει εκδοθεί από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών.

52. Η συναίνεση του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών, η οποία παρέχεται στη σύμβαση-πλαίσιο με την οποία επιτρέπεται η χρήση του συμβολαιογραφικού πιστοποιητικού, δηλώνει αφ' εαυτής τον έμμεσο έλεγχο που ασκεί ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών στο συγκεκριμένο είδος μέσου πληρωμών, καθόσον έχει τη δυνατότητα να επιτρέπει ή όχι στον δικαιούχο του λογαριασμού τη χρήση του.

53. Τούτου λεχθέντος, παρατηρώ ότι η συζήτηση επικεντρώθηκε στο αν οι ρήτρες V.22 και V.25 της σύμβασης-πλαισίου μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και του πελάτη του επέβαλαν απαραιτήτως την προσκόμιση του *πρωτότυπου πληρεξουσίου*, χωρίς το οποίο η Eurobank δεν μπορούσε να επιτρέψει να λάβει χώρα η διάθεση των χρηματικών ποσών. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ερμηνεύσει το γράμμα της εν λόγω σύμβασης-πλαισίου σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά τα οποία εκτιμά ότι αποδείχθηκαν.

54. Με την επιφύλαξη της κρίσης του αιτούντος δικαστηρίου όσον αφορά το περιεχόμενο της συμφωνίας, φρονώ ότι, σε απάντηση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το άρθρο 4, σημείο 23, της οδηγίας 2007/64 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ειδικό και ρητό πληρεξούσιο του δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμών υπέρ πληρεξουσίου προκειμένου αυτός να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον εν λόγω λογαριασμό δεν συνιστά, κατ' αρχήν, μέσο πληρωμών, εκτός εάν τούτο έχουν συμφωνήσει ο δικαιούχος του τραπεζικού λογαριασμού και ο οικείος του πάροχος υπηρεσιών πληρωμών με τις ρήτρες της σύμβασης-πλαισίου που έχουν συνάψει μεταξύ τους.

55. Σε τέτοια περίπτωση, το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο θα εντάσσεται στη σειρά διαδικασιών που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη της υπηρεσίας πληρωμών για την έναρξη εντολής πληρωμής. Δεδομένου ότι στην υπό κρίση υπόθεση το ενδεχόμενο αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί, πρέπει να εξεταστούν τα δύο επόμενα προδικαστικά ερωτήματα.

Β. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

56. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η επισημείωση που τίθεται από την αρμόδια αλλοδαπή αρχή δυνάμει της Σύμβασης για την επισημείωση εντάσσεται «στη διαδικασία εξακρίβωσης της γνησιότητας τόσο του μέσου πληρωμών όσο και της πράξεως πληρωμής κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 19, σε συνδυασμό με το άρθρο 59, παράγραφος 1, της οδηγίας [2007/64]».

57. Θα αναλύσω χωριστά τα ζητήματα που τίθενται με το ως άνω ερώτημα, όσον αφορά την εξακρίβωση γνησιότητας και τη Σύμβαση για την επισημείωση.

1. Εξακρίβωση γνησιότητας

58. Η οδηγία 2007/64 μνημονεύει την έννοια αυτή σε δύο περιπτώσεις:

– Ορίζει, στο άρθρο της 4, σημείο 19, την «εξακρίβωση γνησιότητας» ως τη «διαδικασία που επιτρέπει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών να επαληθεύει τη χρήση συγκεκριμένου μέσου πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων των εξατομικευμένων στοιχείων ασφάλειάς του» [18]·

– Προσδιορίζει επιπροσθέτως, στο άρθρο της 59, παράγραφος 1, ότι ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να αποδεικνύει ότι *εξακριβώθηκε* η γνησιότητα της πράξης πληρωμής [19], ότι αυτή καταγράφηκε επακριβώς, καταχωρήθηκε στους λογαριασμούς και δεν επηρεάσθηκε από τεχνική βλάβη ή άλλη δυσλειτουργία, εφόσον ο χρήστης αρνείται ότι την έχει εγκρίνει.

59. Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να χρησιμοποιεί την εξακρίβωση γνησιότητας για να επαληθεύει ότι ο δικαιούχος του λογαριασμού συναίνεσε στην πραγματοποίηση μίας ή πλειόνων πράξεων πληρωμής. Η εξακρίβωση της γνησιότητας (του μέσου πληρωμών και της πράξης αυτής καθαυτής) προσδίδει αξιοπιστία στις συναλλαγές για τις οποίες ο πληρεξούσιος μπορεί να δώσει εντολή εκτέλεσης και είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών να εκτελέσει ορθώς τις εντολές πληρωμής και να απαλλαγεί από τυχόν ευθύνη.

60. Επομένως, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών φέρει το βάρος απόδειξης, εάν ο χρήστης αρνείται ότι έχει εγκρίνει την πράξη πληρωμής. Η αντιστροφή του βάρους απόδειξης είναι ιδιαιτέρως ευνοϊκή για τον χρήστη: ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να αποδείξει τις περιστάσεις οι οποίες, κατά την οδηγία 2007/64, τον απαλλάσσουν από την υποχρέωση επιστροφής που υπέχει σε περίπτωση πράξεων πληρωμής τις οποίες ο δικαιούχος του λογαριασμού δηλώνει ότι δεν έχει εγκρίνει.

61. Η επιβολή του βάρους απόδειξης στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών στην περίπτωση αυτή συνάδει με το άρθρο 54, παράγραφος 1, της οδηγίας 2007/64: η πράξη πληρωμής μπορεί να θεωρηθεί εγκεκριμένη μόνον εάν ο πληρωτής έχει συναινέσει, εκ των προτέρων, να εκτελεσθεί η πράξη πληρωμής ή εάν την εγκρίνει μετά την εκτέλεσή της, εφόσον έχει έτσι συμφωνήσει με τον οικείο του πάροχο υπηρεσιών πληρωμών. Ελλείψει συγκατάθεσης, η πράξη πληρωμής θεωρείται μη εγκεκριμένη.

62. Κατά το άρθρο 54, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64, η συγκατάθεση για την εκτέλεση μιας πράξης πληρωμής ή μιας σειράς πράξεων πληρωμής δίδεται υπό τη μορφή που συμφωνήθηκε μεταξύ του πληρωτή και του οικείου του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Ενδέχεται, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση και όπως προεκτέθηκε, ο χρήστης και ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών να συνομολογήσουν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης ρητού πληρεξουσίου για τη δήλωση της συγκατάθεσης και για να μπορεί ο πληρεξούσιος να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον λογαριασμό πληρωμών.

[18] Η οδηγία 2015/2366 συμπλήρωσε τον ως άνω ορισμό με την επισήμανση στο άρθρο της 4, σημείο 29, ότι, επιπλέον του μέσου πληρωμών, η εξακρίβωση παρέχει επίσης στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών τη δυνατότητα να «επαληθεύει την ταυτότητα χρήστη υπηρεσιών πληρωμών». Στο άρθρο 4, σημείο 30, της οδηγίας 2015/2366 εισάγεται η νέα έννοια της «αυστηρής εξακρίβωσης ταυτότητας πελάτη», η οποία ορίζεται ως «η εξακρίβωση με βάση τη χρήση δύο ή περισσότερων στοιχείων που αφορούν γνώση (στοιχείο το οποίο μόνο ο χρήστης γνωρίζει), κατοχή (στοιχείο το οποίο μόνο ο χρήστης κατέχει) και κάποιο μοναδικό φυσικό χαρακτηριστικό του (στοιχείο το οποίο ο χρήστης είναι), στοιχεία τα οποία είναι ανεξάρτητα, ως προς το ότι η παραβίαση του ενός δεν θέτει σε κίνδυνο την αξιοπιστία των υπολοίπων, και η διαδικασία είναι σχεδιασμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να προστατεύεται το απόρρητο των δεδομένων εξακρίβωσης».

[19] Κατά το άρθρο 4, σημείο 5, της οδηγίας 2007/64, ως πράξη πληρωμής νοείται «η ενέργεια, στην οποία προβαίνει ο πληρωτής ή ο δικαιούχος, και συνίσταται στη διάθεση, μεταβίβαση ή ανάληψη χρηματικών ποσών, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε υποκείμενη υποχρέωση μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου».

63. Επομένως, το πληρεξούσιο είναι ένα από τα μέσα με τα οποία ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών δηλώνει τη συγκατάθεσή του για την πραγματοποίηση πράξεων πληρωμής από τον λογαριασμό του, στις οποίες προβαίνει ο πληρεξούσιος.

64. Στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι το βάρος απόδειξης της ύπαρξης συγκατάθεσης του δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμών φέρει ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών, προκειμένου να μην υπέχει ευθύνη, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να διεκπεραιώνει τη διαδικασία εξακρίβωσης της γνησιότητας του πληρεξουσίου με άκρα επιμέλεια.

65. Η παρέμβαση συμβολαιογράφου είναι στοιχείο το οποίο διασφαλίζει, κατ' αρχήν, τη γνησιότητα και την αξιοπιστία του πληρεξουσίου. Εντούτοις, η εν λόγω συμβολαιογραφική παρέμβαση δεν ρυθμίζεται από την οδηγία 2007/64 και πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού δικαίου[20].

66. Ανακεφαλαιώνοντας, σε περίπτωση που ο χρήστης και ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών έχουν από κοινού δεχθεί ότι το πληρεξούσιο εντάσσεται σε σειρά διαδικασιών που έχουν συμφωνηθεί για την έναρξη εντολής πληρωμής, η εξακρίβωση της γνησιότητας του πληρεξουσίου είναι επιβεβλημένη προκειμένου ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών να επαληθεύσει ότι ο δικαιούχος του λογαριασμού έχει εξουσιοδοτήσει τον πληρεξούσιο να πραγματοποιεί πράξεις πληρωμής.

67. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί η επιρροή που ασκεί στη διαδικασία εξακρίβωσης της γνησιότητας του πληρεξουσίου η ύπαρξη της επισημείωσης που ρυθμίζεται από τη Σύμβαση της Χάγης.

2. Η Σύμβαση για την επισημείωση

68. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαβίβασαν το αιτούν δικαστήριο και οι διάδικοι, ανέκυψε ζήτημα γνησιότητας του εγγράφου που ο MK προσκόμισε στην Eurobank.

69. Κατά τα φαινόμενα, ο MK προσκόμισε αντίγραφο του πληρεξουσίου, επικυρωμένο από τον συμβολαιογράφο Μιλάνου, το οποίο έφερε την επισημείωση της αρμόδιας συναφώς ιταλικής αρχής.

70. Ο συμβολαιογράφος απάντησε στις αιτήσεις της Eurobank για την παροχή πληροφοριών γνωστοποιώντας της ότι το πληρεξούσιο ήταν πλαστό. Πάντως, στο πλαίσιο της αίτησης του αιτούντος δικαστηρίου για τη διενέργεια διαδικαστικών πράξεων προέκυψε ότι η ιταλική αρχή επιβεβαίωσε τη γνησιότητα της επισημείωσης την οποία έφερε το αντίγραφο του πληρεξουσίου[21].

71. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να άρει την ως άνω αντιγνωμία προκειμένου να εξακριβώσει αν υπήρξε δόλια ενέργεια. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται, επιπλέον, να ερμηνεύσει τη σύμβαση-πλαίσιο μεταξύ του UA και της Eurobank, υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου,

[20] Όπως επισημαίνει η Βουλγαρική Κυβέρνηση, οι εν λόγω κανόνες επιτάσσουν τη συμβολαιογραφική επικύρωση της υπογραφής του πληρεξουσίου για τη διάθεση χρηματικών ποσών από λογαριασμούς πληρωμών.

[21] Η επισημείωση πιστοποιεί μόνον τη γνησιότητα της υπογραφής, την ιδιότητα με την οποία ενήργησε ο υπογράφων το έγγραφο και, ενδεχομένως, την ταυτότητα της σφραγίδας ή του επισήματος που φέρει το έγγραφο. Βλ. άρθρο 5 της Σύμβασης για την επισημείωση.

προκειμένου να κρίνει αν, δυνάμει των ρητρών της, το αντίγραφο του συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου δεν επαρκούσε[22], απαιτούνταν δε η προσκόμιση του *πρωτοτύπου* του εν λόγω πληρεξουσίου, δεόντως υπογεγραμμένου από τον εντολέα.

72. Το δίκαιο της Ένωσης δεν περιέχει ειδικές διατάξεις όσον αφορά την επικύρωση συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου για διαχείριση λογαριασμού πληρωμών. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2016/1191[23] θέσπισε απλουστευμένη διαδικασία επικύρωσης δημόσιων εγγράφων, πλην όμως δεν καταλέγεται σε αυτά συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο το οποίο χορηγείται για τη διάθεση χρηματικών ποσών από λογαριασμούς πληρωμών[24].

73. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η Σύμβαση για την επισημείωση[25] εφαρμόζεται στη Βουλγαρία για την επικύρωση συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου για τη διάθεση χρηματικών ποσών από τραπεζικό λογαριασμό. Κατά τη Σύμβαση (άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο γ′), τα συμβολαιογραφικά έγγραφα θεωρούνται δημόσια έγγραφα.

74. Δυνάμει της Σύμβασης για την επισημείωση, η οποία εφαρμόζεται στα δημόσια έγγραφα που έχουν συνταχθεί στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου κράτους και πρέπει να προσαχθούν στο έδαφος άλλου συμβαλλόμενου κράτους:

– κάθε συμβαλλόμενο κράτος απαλλάσσει από την επικύρωση τα έγγραφα στα οποία εφαρμόζεται η Σύμβαση και που πρέπει να προσαχθούν στο έδαφός του·

– η μόνη διατύπωση που είναι δυνατό να απαιτηθεί για να βεβαιωθεί η γνησιότητα της υπογραφής, η ιδιότητα με την οποία ενήργησε ο υπογράφων το έγγραφο και, ενδεχομένως, η ταυτότητα της σφραγίδας ή του επισήματος που φέρει το έγγραφο είναι η επίθεση της προβλεπόμενης στο άρθρο 4 επισημείωσης, που χορηγείται από την αρμόδια αρχή του κράτους από το οποίο προέρχεται το έγγραφο.

75. Τελικώς, η Σύμβαση αντικαθιστά την παραδοσιακή και επαχθή διαδικασία επικύρωσης με μία και μόνη διατύπωση, η οποία είναι η έκδοση πιστοποιητικού γνησιότητας που ονομάζεται «επισημείωση» και χορηγείται από το κράτος προέλευσης του εγγράφου. Η επισημείωση βεβαιώνει το γνήσιο της προέλευσης δημόσιου εγγράφου, ώστε να μπορεί να υποβληθεί σε άλλη χώρα, εφόσον είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης. Επομένως, η επίθεση της επισημείωσης παράγει το ίδιο αποτέλεσμα με την επικύρωση[26].

[22] Η Eurobank υποστηρίζει ότι στο βουλγαρικό δίκαιο και στο ιταλικό δίκαιο το συμβολαιογραφικώς επικυρωμένο αντίγραφο δημόσιου εγγράφου (εν προκειμένω του πληρεξουσίου) έχει την ίδια αποδεικτική ισχύ με το πρωτότυπο.

[23] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, για την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών μέσω της απλούστευσης των απαιτήσεων για την υποβολή ορισμένων δημόσιων εγγράφων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 (ΕΕ 2016, L 200, σ. 1). Η κατάργηση της επικύρωσης και ανάλογων διατυπώσεων αποτελεί κοινό κανόνα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών κανονισμών για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις όσον αφορά έγγραφα που εκδίδονται σε ένα κράτος μέλος και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του οικείου κανονισμού: βλ., για παράδειγμα, άρθρο 61 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

[24] Το άρθρο 2 του κανονισμού 2016/1191 περιορίζει την εφαρμογή του στα δημόσια έγγραφα που εκδίδονται από τις αρχές ενός κράτους μέλους σύμφωνα με το εθνικό δίκαιό του, τα οποία πρέπει να υποβληθούν στις αρχές άλλου κράτους μέλους και των οποίων πρωταρχικός σκοπός είναι να βεβαιώσουν ένα ή πλείονα από τα γεγονότα σχετικά με την προσωπική κατάσταση του προσώπου, τα οποία είναι κρίσιμα για την ελεύθερη κυκλοφορία στο έδαφος της Ένωσης (γέννηση, θάνατος, όνομα, ιθαγένεια κ.λπ.).

[25] Η Ιταλία και η Βουλγαρία είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης για την επισημείωση, όπως όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Εντούτοις, η Ένωση δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της και η Σύμβαση δεν περιλαμβάνεται στο δίκαιο της Ένωσης.

[26] Βλ. διεξοδική επεξήγηση της εφαρμογής της εν λόγω Σύμβασης στο *Εγχειρίδιο για την πρακτική λειτουργία της Σύμβασης αναφορικά με την επισημείωση εγγράφων*, Συνδιάσκεψη της Χάγης για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Χάγη, 2013.

76. Μολονότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο για να ερμηνεύσει τη Σύμβαση για την επισημείωση (καθότι δεν αποτελεί μέρος του δικαίου της Ένωσης), μπορεί, κατά την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2007/64, να επισημάνει στο αιτούν δικαστήριο ότι η επισημείωση που τίθεται από αλλοδαπή αρχή δυνάμει της εν λόγω Σύμβασης είναι ένα από τα μέσα που ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών μπορεί να χρησιμοποιήσει για να εξακριβώσει τη γνησιότητα μέσου πληρωμής, όταν αυτό ενσωματώνεται σε αλλοδαπό δημόσιο έγγραφο.

Γ. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

77. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση μέσου πληρωμής νομότυπου από τυπικής (εξωτερικής) απόψεως, μπορεί να θεωρηθεί ότι ο δικαιούχος του λογαριασμού έχει εγκρίνει την πράξη πληρωμής, ήτοι έχει συναινέσει στην εκτέλεσή της.

78. Για να απαντηθεί το ως άνω ερώτημα, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει προηγουμένως το εναρμονισμένο καθεστώς ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών [27] και των χρηστών για μη εγκεκριμένες από τους χρήστες πράξεις πληρωμής.

79. Θα εξετάσω τα χαρακτηριστικά του προμνησθέντος καθεστώτος ευθύνης και, στη συνέχεια, θα εκθέσω ορισμένες παρατηρήσεις οι οποίες μπορεί να είναι χρήσιμες στο αιτούν δικαστήριο για την εφαρμογή τους στην υπό κρίση υπόθεση.

1. Ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών για μη εγκεκριμένες από τον χρήστη πράξεις πληρωμής

80. Κατά το άρθρο 60 της οδηγίας 2007/64, σε συνδυασμό με τα άρθρα της 58 και 59, η ευθύνη για τις ζημίες που προκύπτουν από μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής βαρύνει, κατ' αρχήν, τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών και όχι τους χρήστες. Εντούτοις, υπό συγκεκριμένες περιστάσεις, οι χρήστες μπορεί να υποχρεωθούν να επιβαρυνθούν τις εν λόγω ζημίες.

81. Το ζήτημα που θέτει το αιτούν δικαστήριο αφορά το αν τυπική (εξωτερική) και μόνο εξακρίβωση της γνησιότητας του μέσου πληρωμών απαλλάσσει τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών από την ευθύνη.

82. Από τις σκέψεις που αναπτύσσει το αιτούν δικαστήριο στη διάταξη περί παραπομπής φαίνεται να συνάγεται, ότι, κατά την κρίση του:

– η γραμματική ερμηνεία των λόγων απαλλαγής που προβλέπονται στην οδηγία 2007/64 θα είχε ως αποτέλεσμα ότι ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών, «αν και θα ενεργούσε καλόπιστα (επιδεικνύοντας την επιμέλεια ενός συνετού επιχειρηματία), θα ευθυνόταν πλήρως για την εκτελεσθείσα μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής. […] Για να απαλλαγεί από την ευθύνη, ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών θα έπρεπε να αποδείξει διακεκριμένη μορφή υπαιτιότητας του πληρωτή, ο οποίος θα έπρεπε να έχει ενεργήσει με δόλο (συμπεριλαμβανομένης της απάτης) ή με βαριά αμέλεια»·

[27] Σχετικά με την ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών, βλ. Guimarães, M. R., «Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado», *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017, αριθ. 4, σ. 571 έως 574· Janczuk-Gorywoda, A., «Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2», σε Cherednychenko, O., και Andenas, M., *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*, Edward Elgar, 2020, σ. 115 έως 137· και Paglietti, C. M., «Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions», *European Review of Private Law*, 2022, αριθ. 1, σ. 165.

– επιπλέον, η εν λόγω ερμηνεία θα εξέθετε τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών σε κίνδυνο να υποστεί σημαντικές απώλειες περιουσιακών στοιχείων, ακόμη και αν ήταν καλόπιστος, ήτοι μολονότι θα είχε λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα σύμφωνα με τις νομικές απαιτήσεις και τις ορθές εμπορικές πρακτικές. Τούτο θα έθιγε την εύρυθμη διεξαγωγή της εκτέλεσης υπηρεσιών πληρωμών και θα προσέκρουε στον σκοπό της οδηγίας 2007/64, που είναι η προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών και κεφαλαίων·

– εντούτοις, εάν εφαρμοζόταν τελολογική, λογική και συστηματική ερμηνεία των λόγων που προβλέπονται στην οδηγία 2007/64 για την απαλλαγή του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών από την ευθύνη, θα ήταν δυνατή μια άλλη λύση.

83. Για την ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα τους αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελούν μέρος[28].

84. Πάντως, σε σχέση με τις εφαρμοστέες διατάξεις της οδηγίας 2007/64, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι:

– κατά τη γραμματική ερμηνεία των άρθρων 58 και 60 της οδηγίας 2007/64, η ευθύνη του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών, σε περίπτωση μη εγκεκριμένης πληρωμής, εξαρτάται από τη γνωστοποίηση, εκ μέρους του χρήστη, της μη εγκεκριμένης πράξης. Εάν ο χρήστης δεν γνωστοποιήσει στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών μη εγκεκριμένη πράξη, το αργότερο εντός δεκατριών μηνών από τη χρέωση του σχετικού ποσού, δεν μπορεί να εγείρει αξιώσεις κατά του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών ούτε και με βάση το κοινό δίκαιο και δεν είναι, ως εκ τούτου, δυνατόν να του επιστραφεί το σχετικό ποσό[29]·

– η γραμματική και η συστηματική ερμηνεία του άρθρου 60, παράγραφος 1, της οδηγίας 2007/64 επιβεβαιώνουν την ως άνω συλλογιστική, η οποία εφαρμόζεται τόσο στις μη εγκεκριμένες πράξεις όσο και στις πράξεις που δεν εκτελέστηκαν ορθά[30]. Η συγκεκριμένη διάταξη είναι σαφής: ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών οφείλει να επιστρέψει αμέσως στον πληρωτή το ποσό της εν λόγω πράξης και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, να επαναφέρει τον χρεωθέντα λογαριασμό πληρωμών στην κατάσταση που θα βρισκόταν εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί η μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής·

– η τελολογική ερμηνεία του άρθρου 58 και του άρθρου 60, παράγραφος 1, της οδηγίας 2007/64 επιβεβαιώνει τη γραμματική και τη συστηματική ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων[31]·

– το ιστορικό θέσπισης της οδηγίας 2007/64[32] επιρρωννύει τα προεκτεθέντα και την αδυναμία του εθνικού δίκαιου να θεσπίζει διαφορετικό καθεστώς ευθύνης[33].

[28] Αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 2021, MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, σκέψη 37), και της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, CRCAM (C-337/20, στο εξής: απόφαση CRCAM, EU:C:2021:671, σκέψη 31).

[29] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 34 και 36).

[30] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 37 έως 42).

[31] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 43 έως 46).

[32] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 47 έως 51).

[33] Στις σκέψεις 41 και 42 της απόφασης CRCAM, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το καθεστώς ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών στην οδηγία 2007/64 «έχει πλήρως εναρμονισθεί και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν καθεστώς παράλληλης ευθύνης για την ίδια γενεσιουργό αιτία».

85. Επομένως, εφόσον η απαραίτητη γνωστοποίηση (κάθε μη εγκεκριμένης πράξης) πραγματοποιηθεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών υποχρεούται να επιστρέψει αμέσως το σχετικό ποσό.

86. Τούτο είναι το καθεστώς ευθύνης στο οποίο εντάσσεται ο προμνησθείς μηχανισμός κατανομής του βάρους απόδειξης, ο οποίος είναι ιδιαιτέρως ευνοϊκός για τον χρήστη: ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών, και όχι ο χρήστης, είναι εκείνος ο οποίος πρέπει να αποδείξει τις περιστάσεις που θα τον απάλλασσαν από την υποχρέωση επιστροφής του ποσού, ήτοι να αποδείξει ότι η γνησιότητα της πράξης πληρωμής εξακριβώθηκε, καθώς και ότι η πράξη πληρωμής καταγράφηκε επακριβώς και καταχωρήθηκε στους λογαριασμούς [34].

87. Όπως εξέθεσε ανακεφαλαιώνοντας, με τις προτάσεις του στην υπόθεση CRCAM, ο γενικός εισαγγελέας H. Saugmandsgaard Øe, «[…] ο νομοθέτης της Ένωσης καθιέρωσε καθεστώς ευθύνης στηριζόμενο σε τρία ουσιώδη και αλληλένδετα στοιχεία, ήτοι, την υποχρέωση γνωστοποιήσεως που υπέχει ο χρήστης των υπηρεσιών πληρωμών […], την κατανομή του βάρους αποδείξεως στον πάροχο των υπηρεσιών αυτών […], και, τέλος, ελλείψει αποδείξεως, την ευθύνη του παρόχου αυτού, σύμφωνα με τα άρθρα 60 και 75 της εν λόγω οδηγίας, αναλόγως του αν πρόκειται για μη εγκεκριμένη πράξη, μη εκτέλεση ή εσφαλμένη εκτέλεση πράξεως» [35].

88. Κατά το άρθρο 86 της οδηγίας 2007/64, το οποίο επιγράφεται «Πλήρης εναρμόνιση», «[μ]ε την επιφύλαξη [πλειόνων διατάξεων της οδηγίας τις οποίες απαριθμεί], εφόσον η παρούσα οδηγία περιλαμβάνει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν διατηρούν ούτε θεσπίζουν άλλες διατάξεις από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία».

89. Δεδομένου ότι τα άρθρα 58, 59 και 60 της οδηγίας 2007/64 δεν καταλέγονται στις διατάξεις σε σχέση με τις οποίες το άρθρο 86 καταλείπει περιθώριο εκτίμησης στα κράτη μέλη, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το καθεστώς ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών που προβλέπεται στα εν λόγω άρθρα έχει πλήρως εναρμονισθεί και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν καθεστώς παράλληλης ευθύνης για την ίδια γενεσιουργό αιτία [36].

90. Τούτο είναι επίσης το πνεύμα των διαλαμβανομένων στις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 4 της οδηγίας 2007/64: το εναρμονισμένο καθεστώς ευθύνης που θεσπίζει η οδηγία δεν μπορεί να συνυπάρξει με προβλεπόμενο από το εθνικό δίκαιο εναλλακτικό καθεστώς ευθύνης που στηρίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά και στην ίδια βάση και το οποίο θίγει τους σκοπούς και την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας [37].

2. Συνέπειες του καθεστώτος ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών στην υπό κρίση υπόθεση

91. Δεν αμφισβητείται ότι ο UA, ως δικαιούχος του λογαριασμού πληρωμών, γνωστοποίησε στην Eurobank, εντός της προβλεπόμενης στο άρθρο 58 της οδηγίας 2007/64 προθεσμίας, την ύπαρξη των μη εγκεκριμένων πράξεων πληρωμής που εκτέλεσε ο φερόμενος ως πληρεξούσιός του ΜΚ.

[34] Στην πράξη, η προβλεπόμενη στο άρθρο 59 της οδηγίας 2007/64 κατανομή του βάρους απόδειξης συνεπάγεται ότι, εφόσον η γνωστοποίηση του άρθρου 58 αυτής πραγματοποιήθηκε εντός της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή προθεσμίας, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών υπόκειται στην υποχρέωση άμεσης επιστροφής του σχετικού ποσού. Απόφαση CRCAM (σκέψη 40).

[35] Προτάσεις στην υπόθεση C-337/20 (EU:C:2021:564, σημείο 53).

[36] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 41 και 42).

[37] Απόφαση CRCAM (σκέψεις 44 και 45). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Spuznar της 7ης Ιουλίου 2022, Beobank (C-351/21, EU:C:2022:541, σημεία 42, 43 και 50).

92. Η Eurobank προβάλλει ως στοιχείο εξακρίβωσης της γνησιότητας, το οποίο αποδεικνύει κατ' αυτήν τη συγκατάθεση του χρήστη, το φέρον επισημείωση αντίγραφο του πληρεξουσίου που ο UA χορήγησε στον ΜΚ ενώπιον Ιταλού συμβολαιογράφου. Εντούτοις, ο συμβολαιογράφος υποστηρίζει ότι το πληρεξούσιο και το αντίγραφο είναι πλαστά. Κατά τα φαινόμενα, το αντίγραφο που ο ΜΚ προσκόμισε στην τράπεζα προκειμένου να δώσει εντολή εκτέλεσης εμβασμάτων δεν έφερε την υπογραφή του εντολέα και δικαιούχου του λογαριασμού και, για τον λόγο αυτόν, η τράπεζα δεν μπορούσε να αντιπαραβάλει τις υπογραφές. Δεν προκύπτει επίσης ότι η Eurobank χρησιμοποίησε άλλα εναλλακτικά μέσα (π.χ. ηχογραφημένη τηλεφωνική κλήση) προκειμένου να βεβαιωθεί ότι ο UA είχε συναινέσει στις εντολές εκτέλεσης εμβασμάτων που έδωσε ο ΜΚ.

93. Κατά το άρθρο 59, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64, εάν ο χρήστης αρνείται ότι έχει εγκρίνει εκτελεσθείσα πράξη πληρωμής (όπως συμβαίνει εν προκειμένω), η χρήση ενός μέσου πληρωμών που έχει καταγραφεί από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών «δεν αποτελεί αναγκαστικά, αφ' εαυτής, επαρκή απόδειξη του ότι ο πληρωτής είχε εγκρίνει την πράξη πληρωμής ή ότι ενήργησε με δόλο ή δεν εκπλήρωσε από πρόθεση ή βαριά αμέλεια μία ή περισσότερες από τις υποχρεώσεις του δυνάμει του άρθρου 56».

94. Από τον ως άνω κανόνα συνάγεται ότι η χρήση του μέσου πληρωμών που προσκομίστηκε στην Eurobank υπό μορφή αντιγράφου του (πλαστού) πληρεξουσίου, ακόμη και επικυρωμένου και φέροντος επισημείωση, μπορεί να μην επαρκεί προς απόδειξη της έγκρισης του πληρωτή.

95. Εάν οι συντρέχουσες περιστάσεις δημιουργούσαν δικαιολογημένες αμφιβολίες σχετικά με το μέσο πληρωμής, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών όφειλε να επιδείξει αυξημένη επιμέλεια κατά την εξακρίβωση της γνησιότητάς του, προκειμένου να άρει τις αμφιβολίες και να βεβαιωθεί απολύτως ότι ο δικαιούχος του λογαριασμού πληρωμών είχε εγκρίνει τις επίμαχες συναλλαγές. Μόνον έτσι πληρούται η κατευθυντήρια αρχή που διαπνέει την οδηγία 2007/64, ήτοι η προστασία των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών, όταν είναι καταναλωτές[38].

96. Φρονώ ότι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών δεν μπορούσε να αρκεστεί σε τυπική (εξωτερική) και μόνον εξακρίβωση της γνησιότητας του συμβολαιογραφικού αντιγράφου πληρεξουσίου, το οποίο έφερε επισημείωση της αρμόδιας αρχής άλλου κράτους.

97. Με σκοπό την ενίσχυση της προστασίας των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών, η οδηγία 2007/64 και η διάδοχος οδηγία 2015/2366 καθιέρωσαν, σε σχέση με την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, την αρχή βάσει της οποίας οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών οφείλουν, κατ' αρχάς, να επιστρέφουν τα ποσά στους χρήστες και μπορούν, εν συνεχεία, να αμφισβητούν την εν λόγω υποχρέωση επιστροφής[39].

98. Όπως προεκτέθηκε, απόκειται στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών να προσκομίσουν τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι ο χρήστης συναίνεσε στην πράξη πληρωμής ή διέπραξε απάτη ή επέδειξε βαριά αμέλεια. Επαναλαμβάνω ότι το βάρος απόδειξης που φέρει ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών είναι ιδιαιτέρως επαχθές.

[38] Αποφάσεις της 25ης Ιανουαρίου 2017, BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38, σκέψη 45), και της 2ας Απριλίου 2020, PrivatBank (C-480/18, EU:C:2020:274, σκέψη 66).

[39] Βλ. Guimarães, M. R., και Steennot, R., «Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2», *European Review of Private Law*, 2022, αριθ. 1, σ. 47 και 48.

99. Δεν επιτρέπεται μετριασμός της αυστηρότητας του εναρμονισμένου καθεστώτος ευθύνης των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμής μέσω της εφαρμογής εθνικών διατάξεων[40] οι οποίες προβλέπουν πιο περιορισμένη ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (σε σύγκριση με την αυστηρότερη ευθύνη που προκύπτει από την οδηγία 2007/64). Το εθνικό δικαιοδοτικό όργανο οφείλει να δώσει προτεραιότητα στην οδηγία 2007/64, εφαρμόζοντας το άρθρο της 86 σε συνδυασμό με τα άρθρα 58, 59 και 60.

100. Η παρατήρηση του αιτούντος δικαστηρίου (σχετικά με τον αντίκτυπο, στη δραστηριότητα των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, ενός αυστηρού καθεστώτος ευθύνης που προστατεύει τους χρήστες) δεν αρκεί για να αναιρέσει τα προεκτεθέντα. Ο Ευρωπαίος νομοθέτης στάθμισε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα καθεμίας από τις εναλλακτικές δυνατότητες και προέκρινε εκείνη που θεωρεί ευνοϊκότερη για το κοινό συμφέρον.

101. Η τυπική και ουσιαστική εξακρίβωση της γνησιότητας των μέσων πληρωμών είναι απαραίτητη, στο πλαίσιο της επιλογής που ενσωματώνεται στην οδηγία 2007/64, για την παροχή ασφάλειας δικαίου στους συμμετέχοντες στις πράξεις πληρωμής. Στο ίδιο πνεύμα, είναι απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος πληρωμών στην Ένωση, το οποίο διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

102. Εν κατακλείδι, εκτιμώ ότι τα άρθρα 58, 59 και 60 της οδηγίας 2007/64, σε συνδυασμό με το άρθρο της 86, έχουν την έννοια ότι, όταν συντρέχουν περιστάσεις οι οποίες δικαιολογούν την ύπαρξη αμφιβολιών σχετικά με το κύρος του μέσου πληρωμών:

– η τυπική (εξωτερική) και μόνον εξακρίβωση της γνησιότητας του μέσου πληρωμών δεν απαλλάσσει τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών από την ευθύνη για την εκτέλεση πράξεων πληρωμής μη εγκεκριμένων από τον πληρωτή· και

– δεν συνάδει προς τις ως άνω διατάξεις καθεστώς ευθύνης το οποίο θεσπίζεται από το εσωτερικό δίκαιο κράτους μέλους και το οποίο μετριάζει την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών ή απαλλάσσει τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών από την ευθύνη για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμών, σε περίπτωση που οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών προβαίνουν σε τυπική (εξωτερική) και μόνον εξακρίβωση της γνησιότητας του μέσου πληρωμών.

V. Πρόταση

103. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Apelativen sad – Sofia (εφετείο Σόφιας, Βουλγαρία) ως εξής:

«Το άρθρο 4, σημεία 19 και 23, και τα άρθρα 58, 59 και 60, σε συνδυασμό με το άρθρο 86, της οδηγίας 2007/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/ΕΚ,

[40] Στην υπό κρίση υπόθεση, ως τέτοια διάταξη προβάλλεται το άρθρο 75, παράγραφος 2, του βουλγαρικού νόμου περί ενοχών και συμβάσεων. Κατά την εν λόγω διάταξη, ο οφειλέτης απαλλάσσεται εάν εκπληρώσει καλόπιστα υποχρέωση έναντι προσώπου το οποίο, βάσει σαφών περιστάσεων, φαίνεται εξουσιοδοτημένο να δεχθεί την εκπλήρωση. Επομένως, το εν λόγω γενικό καθεστώς ευθύνης δεν συνάδει με το ειδικό καθεστώς που εφαρμόζεται στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών και το οποίο απορρέει από τα άρθρα 58, 59, 60 και 86 της οδηγίας 2007/64.

έχουν την έννοια ότι:

1) Ειδικό και ρητό πληρεξούσιο του δικαιούχου του λογαριασμού πληρωμών με το οποίο εξουσιοδοτεί τον πληρεξούσιο να διαθέτει χρηματικά ποσά από τον εν λόγω λογαριασμό δεν συνιστά, κατ' αρχήν, μέσο πληρωμών, εκτός εάν τούτο έχουν συμφωνήσει ο δικαιούχος του λογαριασμού και ο οικείος πάροχος υπηρεσιών πληρωμών, περιλαμβάνοντας ρητώς τη συγκεκριμένη συμφωνία στις ρήτρες της σύμβασης-πλαισίου που συνάπτουν μεταξύ τους. Σε τέτοια περίπτωση, το συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο θα εντάσσεται στη σειρά διαδικασιών που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών και του χρήστη της εν λόγω υπηρεσίας για την έναρξη εντολής πληρωμής.

2) Η επισημείωση που επιθέτει η αρμόδια αλλοδαπή αρχή δυνάμει της Σύμβασης της 5ης Οκτωβρίου 1961 που καταργεί την υποχρέωση επικύρωσης των αλλοδαπών δημόσιων εγγράφων είναι ένα από τα στοιχεία που ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών μπορεί να χρησιμοποιήσει για την εξακρίβωση της γνησιότητας μέσου πληρωμής, όταν αυτό ενσωματώνεται σε αλλοδαπό δημόσιο έγγραφο.

3) Το εθνικό δικαιοδοτικό όργανο οφείλει να μην εφαρμόσει το προβλεπόμενο βάσει του εσωτερικού δικαίου κράτους μέλους καθεστώς ευθύνης του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών το οποίο δεν είναι αυστηρά σύμφωνο με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 58, 59 και 60, σε συνδυασμό με το άρθρο 86, της οδηγίας 2007/64, σε περίπτωση εκτέλεσης πράξεων πληρωμής μη εγκεκριμένων από τον πληρωτή.

4) Όταν συντρέχουν περιστάσεις οι οποίες δικαιολογούν την ύπαρξη αμφιβολιών για το κύρος του μέσου πληρωμών και ο χρήστης αρνείται ότι έχει εγκρίνει εκτελεσθείσα πράξη πληρωμής, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών που προβαίνει σε τυπική (εξωτερική) και μόνον εξακρίβωση της γνησιότητας του εν λόγω μέσου πληρωμών δεν απαλλάσσεται από την ευθύνη για την εκτέλεση της συγκεκριμένης πράξης.»